

LETNI NAČRT NAKUPA KNJIŽNIČNEGA GRADIVA ZA LETO 2021

Poslanstvo knjižnice in nakup knjižničnega gradiva

Lavričevo knjižnico Ajdovščina (v nadaljevanju: LKA) sta ustanovili občini Ajdovščina in Vipava, kjer živi 24998 prebivalcev – od tega v Občini Ajdovščina 19.364, v Občini Vipava pa 5.634. Cilj ustanovitve je bil širiti in utrjevati bralno pismenost in bralno kulturo na območju obeh občin v skladu z zakonodajo. Njeno delovanje je na eni strani določeno z demografskimi, geografskimi, gospodarskimi, prometnimi, izobraževalnimi, stanovanjskimi in drugimi značilnostmi oz. danostmi. Na drugi strani je delo knjižnice zavezano razvojnim ciljem obeh lokalnih skupnosti.

Vipavska dolina je ena večjih geografskih celot v Sloveniji. Zamejujeta jo gorski svet Nanosa in planote Gora ter hriboviti svet Vipavskih gričev. To pogojuje razmestitev njenih enot kot oblikovanje posebne enote: Potujoče knjižnice z bibliobusom s ciljem, da prebivalci lahko dostopajo do knjige in knjižničarskih storitev. LKA je organizirana v 5 enot. V občini Vipava sta knjižnici v Vipavi in Podnanosu, v občini Ajdovščina je osrednja enota v občinskem središču in manjša enota v Dobravljah. Posebna enota je Potujoča knjižnica z bibliobusom, ki obiskuje oddaljena naselja in tudi posamične ustanove in podjetja v obeh občinah.

LKA se prilagaja potrebam prebivalstva z izborom in obsegom gradiva ter s povečevanjem števila postajališč bibliobusa.

Celotna zbirka knjižničnega gradiva šteje 176.800 enot, od tega knjižnega gradiva 167.488 enot. Knjižnica povečuje obseg zbirke s sredstvi soustanoviteljev, s finančnimi sredstvi pristojnega ministrstva in z lastnimi sredstvi, ki pa so omejena.

Priprava letnega načrta nakupa temelji predvsem na finančnih zmožnostih ustanoviteljev. Načrt upošteva priporočene kriterije stroke glede kakovosti, priporočenih razmerij, deleža naslovov publikacij v javnem interesu, delež ponatisov knjig slovenskih klasikov in strokovnih del ter delež kakovostnih knjig za otroke in mladino (nagrada Zlata hruška ...), ob vsem tem pa ne bomo spregledali pomena aktualnosti in raznovrstnosti gradiva. Vsakokratne letne cilje sooča s finančnimi in materialnimi možnostmi, ki jih zagotavljata ustanovitelja ter s sredstvi pristojnega ministrstva in svojimi lastnimi sredstvi, ki so pa v letošnjem letu precej okrnjena. Pomembno je, da soustanovitelja zagotavljata stabilen obseg sredstev za nakup knjig, čeprav ne v obsegu, kot ga narekujejo priporočila in standardi za splošne knjižnice, torej 250 enot/1000 prebivalcev. S predvidenim dotokom finančnih sredstev bo ta delež 171 enot/1000 prebivalcev. Ob tem bomo del sredstev namenili nabavi elektronskih (250 naslovov) ter zvočnih knjig (100 naslovov).

Tudi v letu 2020 obseg sredstev za nakup novega gradiva ni zadoščal, da bi začeli zmanjševati razkorak med standardi in dejansko kupljenim gradivom. To se je odrazilo tudi v gradnji zbirke v skladu z načrtom »Prenova fonda« s ciljem aktualizacije in prilagoditve diferenciranim skupinam uporabnikov. Leto 2020 je močno zaznamovala epidemija bolezni covid-19, s tem je prišlo do zaostanka pri zagotavljanju finančnih sredstev iz naslova javnega poziva.

Priporočeni in vsebinski kriteriji nakupa

Če je knjižnica v času priprave načrta nakupa za leto 2020 imela pred očmi izboljšane gospodarske razmere v dolini, s poudarjeno stopnjo rasti, zmanjševanjem brezposelnosti, povečevanjem števila delovnih mest, načrtovanjem novih stanovanjskih enot, dodatnih oddelkov otroškega varstva, vzponom podjetij visoke tehnologije, raziskav in univerzitetnega izobraževanja ... je optimizem že spomladi zamajala omenjena epidemija. Znova se povečuje število brezposelnih, obseg prihodkov podjetij se je zmanjšal. Dogodkov na področju kulture, športa in drugih ni.

Knjižnica na novo raziskuje možnosti za razmah dejavnosti v novih oblikah posredovanja knjižničnega gradiva v upanju, da bo mogoče z umiritvijo zdravstvene krize v drugi četrtini leta 2021 nadaljevati že uveljavljene in dobro obiskane oblike dejavnosti (bralni in študijski krožki, predstavitve, delavnice, projekti za odrasle in mladino) v podporo uresničevanju kulturne, izobraževalne, informacijske pismenosti ter bralne kulture, ob tem tudi poznavanja vipavskega oz. domačega okolja.

V vsebinskem smislu bo LKA upoštevala vsebine in spremljala izdaje, povezane z zaznamovanjem v pozivu izpostavljenih pomembnih obletnic oziroma dogodkov v letu 2021, jih nabavljala in uvrščala v svoj fond. V zvezi z okroglimi obletnicami pričakujemo tudi nekaj ponatisov in uvrstitev gradiva na sezname bralne značke Primorci beremo.

Pri pripravi letnega načrta za nakup gradiva skuša zavod v čim večji meri upoštevati priporočila stroke o sestavi zbirke in razmerjih pri nakupu gradiva. Pri tem izhaja iz podatkov o doseženih razmerjih in trendih v zadnjih treh letih, s ciljem približati se priporočilom stroke. Lavričeva knjižnica pri pripravi letnih načrtov upošteva in zasleduje parametre, kot so skrb za izgradnjo kakovostne knjižnične zbirke, posodabljanje zbirke, vključno z zagotavljanjem e-knjig v slovenskem jeziku. Če je v letu 2019 močno povečala uporabo e-knjig, je ta v letu 2020 – tudi zaradi epidemije – močno zrasla (primerjava: 3.516 e-knjig na dan 4.12.2020, v celem letu 2019 1.739). Konec leta je na novo ponudila tudi zvočne knjige.

Lavričeva knjižnica bo v letu 2021 skušala slediti novim razmeram. Pri načrtovanju ostajamo realisti. Ker se zavedamo, da bomo nekatera priporočila težje dosegli, bomo še naprej uporabljali medoddelčno izposojlo kot način uravnoteženja ponudbe.

Dopolnjevanje zbirke glede na prepoznane posebne potrebe (informacijske, izobraževalne, kulturne raziskovalne) okolja

Če smo za leto 2020 gradili na že omenjenih kazalcih izboljševanja zaposlovanja in gospodarstva v občinah ustanoviteljicah ter njunih razvojnih projektih in ukrepih – od predelovalne industrije kakovostnih blagovnih znamk, visoke tehnologije, izobraževanja, javne infrastrukture, vlaganja v turizem do kmetijstva in gradbeništva – upoštevamo v letu 2021 novo realnost. Deloma jo že poznamo iz časa finančne in gospodarske krize: večje število brezposelnih, socialno slabše stanje, slabše gospodarske razmere, ne sicer v vseh panogah, toda vendarle. Na razmere se bomo odzvali z nakupom strokovnega gradiva s področja duševnega zdravja (depresija v porastu), zdrave prehrane, socialnih stikov, športa in pohodništva. Število tujcev: študenti in podiplomski študenti ter raziskovalci, visoko specializirani kadri v družbah visoke tehnologije in letalski gradnji, pogodbeniki ... bo predvidoma ostalo na isti ravni, zato namenjamo pozornost leposlovju v tujih jezikih. Ohranjamo in še poudarjamo skrb za zaokroževanje domoznanske zbirke ter njeno popularizacijo, tudi zato, da je podlaga za lažjo navezavo gospodarskih, socialnih in

strokovnih stikov s svetom. Stalno rast števila starejših mora knjižnica že tradicionalno upoštevati pri načrtovanju nakupa gradiva.

Lavričeva knjižnica bo še naprej upoštevala potrebo po aktualnem gradivu in storitvah za obveščenost prebivalstva o socialnih in zdravstvenih pravicah (informacije in gradivo o zaposlovanju in spodbudah, socialnih in zdravstvenih transferih in nadomestilih), še v večji meri bo dana pozornost področju staranja, zdravja (demenca, paliativna oskrba, skrb za zdravje, ozaveščanje o skrbi za lastno zdravje), skupinam in posameznikom iz naslova prikrajšanj (gluhi in naglušni, slepi in slabovidni, duševne motnje). Skrb za aktualizacijo zbirke s področja vinarstva in vinogradništva je stalna.

Pri pripravi načrta knjižnica vedno upošteva, da na območju obeh občin deluje 6 osnovnih šol, waldorfska šola v Ajdovščini, 2 gimnaziji (Ajdovščina, Vipava), vzgojiteljska srednja šola v Ajdovščini, enoti Univerze v Novi Gorici (UNG) v Vipavi in Ajdovščini z raziskavami na področju biotehnologije, biofarmacije, vinarstva in vinogradništva, stratosfere, raziskave materialov ... Na območju knjižnice sta dva domova starejših občanov. LKA v letu 2021 nadaljuje sodelovanje z Goriškim muzejem v projektu industrijske dediščine.

Razvoj bralne kulture, bralne in informacijske pismenosti

V letu 2020 so bili nekateri uveljavljeni projekti zaradi epidemije izpeljani v zmanjšanem obsegu. V upanju, da se bodo razmere izboljšale, jih bomo zagnali z novo energijo. Izpostavljamo projekte za odrasle kot so Primorci beremo ali lastni projekt Beremo v naročju staršev. Med projekti za mlade ob nacionalnem projektu Rastem s knjigo izpostavljamo Mega kviz, Poletavci, poletni bralci, Beremo s tačkami, lastne ure pravljic in pravljice v sodelovanju z dijaki Srednje šole Veno Pilon, smer Predšolska vzgoja, ter z waldorfskim vrtcem. V domovih za starejše v Ajdovščini in Vipavi knjižnica izvaja bralna srečanja s prirejenimi besedili, obiskuje jih s Potujočo knjižnico. Sodeluje z VDC-jem v Ajdovščini in Vipavi, s CIRIUS – Centrom za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje mladine v Vipavi in s ŠENT-om. Zelo dobro sodelovanje je vsako leto podprto z nakupom gradiva in tudi s priredbo posameznih tekstov.

Knjižnica sodeluje z organizacijami mladih, še posebej s krovno Hišo mladih v Ajdovščini, kot tudi s človekoljubnimi organizacijami in društvi (Rdeči križ, Hospic) ter zavodi (Ljudska univerza ...), ki delujejo na področju podpore posebnim skupinam.

LKA bo tudi v letu 2021 nagovarjala članstvo k uporabi elektronskih knjig, katerih nakup iz leta v leto povečuje. Članstvo nagovarja z novo ponudbo zvočnih knjig (sklenjena pogodba z Audio-Book). S knjižnicami severne Primorske bo v okviru letnega dogovora sodelovala pri nakupu podatkovnih baz in e-gradiva ter funkcionalnega opismenjevanja na tem področju (knjižničarji, šole, drugi uporabniki).

Načrt obsega nakupa novega knjižničnega gradiva v letu 2021

Obseg nakupa bo Lavričeva knjižnica prilagajala višini prejetih finančnih sredstev. Finančne možnosti so manjše od zahtev, ki jih narekujejo Standardi za splošne knjižnice, kar se odraža tako v obsegu nakupa kot pri razporeditvi gradiva v knjižnično mrežo.

Pri razporeditvi gradiva v mrežo bo knjižnica upoštevala značilnosti gravitacijskih območij svojih enot: števila prebivalstva na območju, prostorske možnosti enot, njihovo odprtost,

strukturo prebivalstva in ustanov na območju, posebne skupine in potrebe ter lokacijo enote. Najpomembnejše so finančne možnosti nakupa.

Najdaljši redni obratovalni čas in po urah najdaljši tedenski čas odprtosti (49 ur) ima osrednja knjižnica v Ajdovščini, ki ima dovolj veliko kadrovsko zasedbo, obseg fonda je dovolj velik, zaradi središčne lege je skoraj enako dostopna za prebivalstvo iz najbolj oddaljenih naselij.

Knjižnica se z Občino Vipava dogovarja, da se obratovalni čas v enoti Vipava podaljša na 15 ur ali celo na 20 ur odprtosti na teden, s čemer bi močno povečali funkcionalno izkoriščenost nove knjižnice. Podaljšanje obratovalnega časa je mogoče z dodatno zaposlitvijo strokovnega delavca.

Vrsto let močno zmanjšan obseg sredstev je upočasnil načrt Prenova fonda, kot ga je zastavila knjižnica. Da bi ublažili primanjkljaj aktualnega gradiva, knjižnica pospešuje medoddelčno izposajo in skuša tako uravnotežiti primanjkljaj ponudbe. Zaradi omejenih finančnih sredstev se tudi v letu 2021 ne bo nabavljalo toliko enot in naslovov gradiva kot nekoč. Zato se bo še naprej izvajalo medoddelčno izposajo, ki skrbi za izenačevanje dostopnosti gradiva v enotah; zahteva več dela in truda zaposlenih, vendar je učinkovita.

Podatki o stanju knjižnične mreže:

Organizacijska enota	Število prebivalcev	Število enot knjižničnega gradiva		Delež nakupa	Odprtost / ur na teden [1]
			Načrtovan nakup		
LK AJDOVŠČINA	13.552		2645	62	49
LK VIPAVA	5.200		597	14	13.5
LK PODNANOS	1.400		341	8	5
LK POTUJOČA KNJIŽNICA	16.200		556	13	14.5
LK DOBRAVLJE	782		127	3	4

Priporočila o obsegu nakupa po zvrsteh ter zastopanost gradiva po vrsti, obliki in dostopnosti

V letu 2021 se bo LKA v čim večji meri držala priporočil nakupa po zvrsteh in zastopanosti gradiva po vrsti, obliki in zastopanosti; toda v polni meri bo to zelo težko ali celo nemogoče.

Glede na to bo razporejala novo gradivo v knjižnični mreži. Kot rečeno, bo izravnave izvajala z medknjižnično izposajo, s katero bo skušala ublažiti največji primanjkljaj aktualnega novega gradiva. V skladu s priporočili pa bo dosledno gradila zbirko v osrednji knjižnici v Ajdovščini (najdaljši odpiralni čas, največji obseg zbirke, osrednja lokacija v dolini, dobra dostopnost). Razmerja bo knjižnica spremljala in se skušali približati priporočilom tudi tam, kjer občasno nihajo, oziroma zadržati dosežena priporočila.

Preglednica 2: Podatki o načrtovanem razmerju nakupa gradiva glede na zvrst

Priporočeno	Stroka 60%	Leposlovje 40%	Skupaj 100%
Načrtovano	52	48	100

Preglednica 3: Podatki o načrtovanem razmerju nakupa gradiva glede na namen

Priporočeno	Mladina 25-30%	Odrasli 70-75%	Skupaj 100%
Načrtovano	28	72	100

Elektronska knjiga , zvočna knjiga

Že nekaj let lahko naši uporabniki segajo po elektronskih knjigah, od letošnjega decembra pa bralcem ponujamo tudi dostop do zvočnih knjig. Prilagodili se bomo novemu načinu nakupa e-knjig, načrtujemo nakup 250 naslovov . Storitev bo spremljala in po potrebi število naslovov zvišala, kar je odvisno tako od vsebinske ponudbe kot – predvsem – od tehničnih in tehnoloških težav, s katerimi se soočajo uporabniki e-knjig.

Pri nakupu zvočnih knjig smo izbrali prvi paket in tako bralcem omogočili dostop do 100 naslovov.

Opazili smo, da je e-knjiga pridobila na pomenu v času pandemije, predvidevamo, da se bo nekaj podobnega zgodilo z zvočnimi knjigami. Stroške e-knjig in zvočnih knjig bomo krili iz sredstev pristojnega ministrstva.

Novo ponudbo – zvočno knjigo s pogodbo načrtujemo na skupno 100 naslovov.

Odstopanja od strokovnih priporočil, zastopanost publikacij v javnem interesu, zastopanost založb, kakovost in aktualnost naslovov

Pri izračunu načrtovanih prejetih sredstev smo si kot izhodišče predvidevali obljubljenih sredstev s strani občin ter sredstev v višini 1 eur na prebivalca, ki jih je predvidelo Ministrstvo za kulturo. Glede na tako načrtovan priliv se bo knjižnica predvidoma tudi v letu 2021 soočala s težavami pri doseganju priporočil glede razmerij, števila naslovov in enot gradiva v knjižnični mreži. Želje in cilji se bodo tudi v letu 2021 morali podrediti finančni realnosti in se bodo oddaljevali prirastu gradiva v višini 6250 enot, ki ga predvidevajo standardi.

Novim nekoliko spremenjenim priporočilom o razmerjih med strokovnim in leposlovnim gradivom (do 50 % leposlovja v krajevnih knjižnicah) se bomo poskušali približati tako z nabavo kot tudi z načrtovanim odpisom. Obenem opozarjamo, da je zaradi poznega nakazila sredstev za nakup iz naslova javnega poziva s strani pristojnega ministrstva in zgotovitve nabav v vsega poldrugih mesec ob koncu leta prišlo do deformacije zaželene nabave, ki se sicer oblikuje skozi celo nabavno leto. To se bo seveda odražalo v deformirani sliki zbirke, ki jo bo

tako še težje ohraniti kolikor toliko uravnoteženo glede na aktualnost, zvrst, obliko, dostopnost, kot tudi glede na razporeditev v mreži.

V letu 2021 bo Lavričeva knjižnica skušala doseči v priporočenem obsegu zastopanost publikacij v javnem interesu, zastopanost kvalitetnih ponatisov in zastopanost kakovostnih knjiga za otroke in mladino.

Kot smo že navedli, utegnejo razmerja zaradi manjšega obsega sredstev in časovnega zaostanka nakazila državnih sredstev nihati.

Povezovanje knjižnice v okolju s ciljem utrjevanja bralne pismenosti in širjenja bralne kulture

Knjižnica opozarja na svoje zbirke in dejavnost skozi organizacijo dogodkov, predstavitev, projektov, študijskih krožkov in raznovrstne oblike sodelovanja. Pri tem sodeluje s številnimi organizacijami, zavodi, društvi in podjetji: denimo pri organizaciji bralnega projekta za mlade – Poletavci, poletni bralci ... Lavričeva knjižnica sodeluje z Občino Ajdovščina pri izboru primerne knjige, ki jo lokalna skupnost v začetku šolskega leta podari vsem tretješolcem. Spomladi 2021 bo v sodelovanju z Razvojno agencijo ROD izdala knjigo o gornji Vipavski med prvo svetovno vojno, s čemer nagovarja prebivalstvo k raziskovanju ponudbe knjižnice in uporabi njenih virov.

Knjižnica dobro sodeluje z izobraževalnimi, socialnimi in drugimi ustanovami v okviru nacionalnih in lastnih projektov, odziva se na pobude drugih organizacij in društev: s Srednjo šolo Veno Pilon v Ajdovščini in Škofijsko gimnazijo v Vipavi, z osnovnimi šolami na svojem območju v vrsti različnih skupnih projektov, Ljudsko univerzo Ajdovščina, domovoma starejših, zavodom CIRUS Vipava, otroškimi vrtcem, Univerzo v Novi Gorici in tudi z Univerzo v Ljubljani v okviru sodelovanja pri organiziranju prakse in pripravništva študentov s smeri bibliotekarstvo.

Sodeluje z osrednjo območno in z drugimi knjižnicami v severnoprimerški regiji na več področjih (delavnice ipd).

Datum: 7.12.2020

Artur Lipovž

[\[1\]](#) Uredba o osnovnih storitvah knjižnic (Uradni list RS št. 29/03) v svojem 13. členu opredeljuje minimalni obseg obratovalnega časa knjižnice, ki je za posamezno vrsto knjižnic:

– osrednja in osrednja območna: 8 ur dnevno, 5 dni v tednu, ob sobotah 5 ur,

– krajevna knjižnica: 4 ure tedensko (do 2000 prebivalcev), 15 ur tedensko (do 6000 prebivalcev), 4 ure dnevno, 5 dni v tednu (nad 6000 prebivalcev).